

Asia: VN/6550/2024

Lausuntopyyntö Kasvuyrittäjyyden ohjelmasta (sis. Mittelstand)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Palvelualojen työnantajat Palta

Lausunto Kasvuyrittäjyyden ohjelmasta (sis. Mittelstand)

Palvelualojen työnantajat Palta ry kiittää mahdollisuudesta lausua kasvuyrittäjyyden ohjelmasta. Palta edustaa noin 2000 yksityistä palvelualan yritystä ja yhteisöä muun muassa logistiikka-, informaatio- ja viestintä-, asiantuntijapalvelu-, hallinto- ja tukipalvelu- sekä viihde- ja virkistystoimialoilla. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto.

Palta pitää tärkeänä, että TEM on laatinut hallitusohjelman mukaisesti kasvuyrittäjyyden toimenpideohjelman. Suomen talouskasvu on ollut jo pitkään hyvin heikkoa verrattuna keskeisiin kilpailijamaihin. Uuden ja nopeamman kasvun aikaansaaminen vaatii valtiolta päääärätietoista ja uudistushaluista elinkeinopolitiikkaa.

Kansainvälinen talouskehitys ja tulevaisuuden kasvu tulee syntymään yhä vahvemmin palveluista. Palveluiden kauppa on kasvanut globaalisti jo pitkään nopeammin kuin perinteinen tavarakauppa. Tähän kasvuun tulee suomalaisten yritysten päästä nykyistä vahvemmin mukaan.

Nyt lausunnoilla olevassa ohjelmassa on hyvin ja laajasti tunnistettu kasvun aikaansaamisen kannalta olennaisia tavoitteita kuten myös niihin liittyviä toimenpiteitä. Kuten kaikissa vastaavissa ohjelmissa, niin toimeenpano kuitenkin ratkaisee. Palta katsookin, että kaikille ohjelman eri toimille tulee nimetä tarkat omistajuudet ja vastuutahot, määrittellä aikataulut ja tarvittaessa myös osatavoitteita sekä koko ohjelmalle vahva seuranta TEM:ssä.

Vaikka ohjelmaluonnoksessa onkin hyvin tunnistettu kasvuyrittäjyyden kannalta olennaisia asioita, Suomen ja erityisesti edustamiensa palvelualojen yritysten nopeamman kasvun mahdollistamiseksi esitämme, että seuraavat asiat huomioidaan ohjelman viimeistelyvaiheessa:

3.1 TEM-toimijoiden tavoitteet ja toimenpiteet

2. Kannustetaan yrityksiä - erityisesti keskisuuria - rohkeampaan riskinottoon ja uudistumiseen TKI-toimilla ja hyödyntämään esimerkiksi T&K-tukia (EU, BF, ELY-keskukset) ja T&K-verokannustimia.

Palta: Kyseinen toimenpide on erittäin tärkeä, sillä t&k:ta harjoittavien yritysten määrää tai aktivoida tulisi lisätä ja saada siten uusia yrityksiä kasvuun ja tekemään kehittämistoimintaa. Jotta t&k-tukia hyödyntävien yritysten määrää saadaan lisättyä, tulee Business Finlandin soveltaman ns. vientikriteerin rinnalle nostaa toiseksi kriteeriksi tuottavuuden parantaminen. Vähintään ainakin altistuminen kansainväliselle kilpailulle tulisi täyttää rahoituksen BF:n kansainvälistymis- ja vientikriteerit myös kotimarkkinoilla toimivien yritysten osalta.

ETLAn tutkimusten mukaan yksi keskeinen selittävä tekijä Suomen heikolle talouskasvulle ja tuottavuuden kehitykselle on alhaiset aineettomat investoinnit verrattuna keskeisiin kilpailijamaihimme. Aineettomia investointeja tuleekin vauhdittaa kaikin mahdollisin keinoin kuten t&k-verokannustimella ja t&k-tukien kriteerien muutoksilla.

Juuri julkaistussa Teollisuuspoliittisessa strategiassa on hyvin tunnistettu tämä ja samoin tulee tehdä myös tässä ohjelmassa.

“Kannustetaan nykyistä useampia yrityksiä investoimaan aineettomaan pääomaan arvonnisan ja tuottavuuden kasvattamiseksi. Arvioidaan kokemuksia uuden T&K-verovähennyksen toiminnasta, määritellään valtakunnallisesti yhtenäiset kriteerit vähennyskelpoisille kustannuksille ja selvitetään välineen laajentamista kattamaan monipuolisemmin yritysten panostuksia aineettomaan pääomakantaan, kuten tekoälyn, innovatiivisten liiketoimintamallien ja brändien hyödyntämiseen.” (Teollisuuspoliittinen strategia, 4.12.2024)

Jotta t&k-tukia hyödyntävien yritysjoukkoa saadaan laajennettua, on tärkeä selvittää esim. verrokkimaa-vertailulla, että Suomessa tulkitaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan määritelmää mahdollisimman laajasti, jotta kehittämistoiminnan monipuolisuus voidaan huomioida rahoituksessa vähintään yhtä joustavasti kuin keskeisissä kilpailijamaissamme.

3. Lisätään digitalisaation, datan, suurteho- ja kvanttilaskennan sekä te-koälyn hyödyntämistä kasvun mahdollistajina. Toteutetaan käynnis-tettävän Datatalouden kasvuohjelman ohella seuraavia toimia.

Palta: 3a: Ehdotamme, että kyseistä toimenpide-ehdotusta muutetaan seuraavasti tai lisätään kokonaan uudeksi d-kohdaksi:

Hallitusohjelman kirjausta ”Vahvistetaan palvelutalouden kasvuedellytyksiä ja monipuolistetaan viennin rakenteita” toteuttamista toimeenpannaan käynnistämällä palvelualojen kasvuohjelma, joka keskittyy tuottavuusparannuksiin, liiketoimintaprosessien tehostamiseen sekä digitalisaation ja tekoälyn käyttöönoton vauhdittamiseen yrityksissä. Altistuminen kansainväliselle kilpailulle tulisi täyttää Business Finlandin rahoituksen kansainvälistymis- ja vientikriteerit.

Perusteena se, että palvelusektorin tuottavuuskehitys on ollut tunnistetusti heikkoa Suomessa. Teknologian käyttöönotto, sekä palveluprosessien kehittäminen on Paltan selvitysten perusteella keskeinen keino parantaa liiketoiminnan tuottavuutta. Palveluyritysten näkökulmasta Business Finlandin vientikriteerejä on tulkittu myös liian tiukasti palveluyritysten kehittämistoiminnan näkökulmasta.

4. Tiivistetään TEM-toimijoiden yhteistyötä nopeasti kasvavien yritysten hankkeiden rahoituksessa ja suunnataan rahoitusta nopeasti kasvaville yrityksille ja uusille toimialoille.

Palta: Liiketoimintansa aineettomaan varallisuuteen perustavilla yrityksillä on usein ohuet taseet ja siksi niiden on vaikeampi saada markkinaehtoista kasvurahoitusta. Aineettoman omaisuuden arvottaminen ja vakuuksien puuttuminen on haasteellista. Tämän takia on tärkeä varmistaa, että Tesin ja Finnveran toiminnassa mahdollistetaan aineettoman omaisuuden arvottaminen nykyistä laajemmin sekä sen hyödyntämisen paremmin vakuutena.

5. Huolehditaan innovaatorahoituksen tasosta, jotta kyetään muuttamaan mm. T&K-toimintaa innovaatioiksi ja kansainväliseksi liiketoiminnaksi ja sen kasvuksi.

Palta: Innovaatorahoitusta on leikattu samaan aikaan kun t&k-rahoitusta on nostettu. Nämä leikkaukset ovat täysin takaperoisia kasvun, markkinoille viemisen ja kansainvälistymisen edistämisen näkökulmasta. Innovaatorahoituksella on keskeinen rooli mm. tutkimus- ja kehittämistoiminnassa saatavien hyötyjen kaupallistamisessa. Innovaatorahoituksen tasoa tuleekin sitoa t&k-rahoituksen kasvuun. Näin varmistetaan sillä rahoitetun kansainvälistymisen, kaupallistamisen ja esim. matkailunedistämisen resurssit.

6. Huolehditaan, että tulevilla elinvoimakeskuksilla on tarvittavat resurssit edistää kasvuhakuisten yritysten kasvukyvykkyyttä, T&K -toimia ja kansainvälistymistä kaikilla alueilla yritysten kasvu- ja kansainvälistymispolun alussa Team Finland -toimijoiden työnjaon mukaisesti.

Palta: 6a: Toimenpiteenä ehdotetaan uutta elinvoimakeskusten rahoitusmekanismia. Mekanismin olisi tarkoitettu pk-yrityksille, jotka tekevät "tavoitteellista t&k -toimintaa ja jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään ja vahvistamaan uudistuvaa t&k -toimintaansa". Näin kirjattuna se ei eroaisi oleellisesti nykyisestä Business Finlandin myöntämästä t&k -rahoituksesta. Hyödyllisempää olisi löytää uudelle rahoitusmekanismille katvealueita, johon nykyisellään ei julkista rahoitusta ole saatavilla tai ne soveltuvat huonosti pk-yritysten kehittämis- tai investointihankkeisiin.

Lisäksi esitämme kokonaan uudeksi kohdaksi sitä, että vuodenvaihteessa aloittavien työllisyysalueiden osalta suoritetaan arviointia jo ensimmäisen toimintavuoden aikana ja perusteellisempi analyysi heti ensimmäisen toimintavuoden jälkeen. Näiden arviointien pohjalta tehdään tarvittavia korjauksia mahdollisimman nopeasti.

3.2 Kasvuun ja uudistamiseen kannustavan toimintaympäristön tavoitteet ja toimenpiteet

Rahoituksen toimenpiteet

8. Vahvistetaan yksityisen pääomasijoitusmarkkinan toimintaa ja puretaan kasvuyritysten pääomarahoituksen kapeikkoja kehittämällä pää-omasijoittamisen toimintaedellytyksiä osana finanssialan kasvuohjelmia.

Palta: Kuten todettua jo kohdassa 4 on liiketoimintansa aineettomaan varallisuuteen perustavilla yrityksillä on vaikeuksia saada markkinaehtoista kasvurahoitusta. Aineettoman omaisuuden arvottaminen ja vakuuksien puuttuminen aiheuttaa selkeän kasvun esteen näille yrityksille.

Kasvuyrittäjyyden ohjelmaan tulisikin yhdeksi toimeenpiteeksi kirjata, että eri sidosryhmien kanssa laaditaan periaatteet aineettoman pääoman arvottamiseksi sekä lisätään yritysten ja rahoittajien välistä vuoropuhelua. Vastaavantyylinen kirjaus löytyy jo tänä vuonna hyväksytyssä kulttuuripoliittisessa selonteossa.

Verotukseen liittyvät toimenpiteet

11. Kehitetään edelleen T&K-verohuojennusta.

Palta: T&k -verokannustimien toimivuutta on syytä tarkastella uudestaan, erityisesti huomioiden se, että julkisuudessa on viime aikoina nostettu useampia tapauksia, joissa verohallinto ei ole hyväksynyt yritysten hakemaa lisäverovähennystä. Verottaja on ilmeisesti tulkinut tiukemmin tutkimus- ja kehittämistoiminnan -määritelmää kuin Business Finland.

Lisäksi olisi huomioitava se, että tutkimus- ja kehittämistoiminnalle on rahoitusta saatavilla kasvavissa määrin, mutta muiden aineettomien investointien tukemiselle ei ole sopivia instrumentteja olemassa. Tämä näkyy muun muassa siinä, että esimerkiksi ohjelmistoihin, tietokantoihin ja datoihin liittyvä aineeton pääomakanta suhteessa työtunteihin on Ruotsissa peräti neljä kertaa suurempi kuin Suomessa.

Yksinkertaisinta olisi laajentaa jo käytössä olevaa t&k –lisäverovähennystä niin, että se mahdollistaa yritykselle lisäverovähennyksen niiden kehittämien tai hankkimien aineettomien investointien (esim. digitaaliset ratkaisut, data, luovat sisällöt) osalta.

Kuten kohdassa 2 nostimme esiin, on teollisuuspoliittisessa strategiassa kirjaus t&k-lisäverovähennyksen arvioimisesta ja laajentamisen selvittämisestä. Tämä arviointi ja selvitys tulee toteuttaa niin, että päätökset laajentamisesta ja muista mahdollisista muutoksista voidaan tehdä hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025.

Osaamiseen ja osaavaan työvoimaan liittyvät toimenpiteet

16. Tehdään Suomesta houkutteleva maa tehdä työtä ja investoida sekä sujuvoitetaan työperäistä maahanmuuttoa.

Palta: Lisätään uusi tavoite suomalaisten yritysten houkuttelevuuden lisäämiseksi kansainvälisissä rekrytoinneissa: Käynnistetään kokeilu kansallisen, määräaikaisen työnhakuviisumin käyttöönotosta tunnistetuille osaajaryhmille. Lisäksi tavoitteissa tulisi huomioida kotimaisten kielten opetustarjonnan saatavuuden varmistaminen erityisesti työ- ja koulutusperusteisille maahanmuuttajille.

Tuottavuuden lisäämiseen liittyvät toimenpiteet

17. T&K-tuet tulee kohdentaa nykyistä painokkaammin kasvuyrityksille sekä korkean innovaatiokyvykkyyden tai -potentiaalinen yrityksille. Tuet tulee sitoa useammin yhteistyövelvoitteeseen muiden organisaatioiden kanssa tiedon siirtymisen ja tuottavuuden lisäämiseksi. Resursseja tulee kohdentaa erityisesti liiketoiminta- ja innovaatioekosysteemeihin sekä niissä toimivien yritysten T&K-hankkeiden tukemiseen ja muille lupaaville kasvuyritysten T&K-hankkeille.

Palta: Tavoitteessa korostetaan, että T&K-tuet tulee kohdentaa nykyistä painokkaammin kasvuyrityksille sekä korkean innovaatiokyvykkyyden tai -potentiaalinen yrityksille. Lisäksi tuet tulisi sitoa useammin yhteistyövelvoitteeseen muiden organisaatioiden kanssa tiedon siirtymisen ja tuottavuuden lisäämiseksi.

Tavoite on ristiriidassa sen suhteen, että t&k:ta harjoittavien yritysten määrää tulee lisätä ja saada uusia yrityksiä kasvuun ja kehittämistoimintaan. Ristiriita tämän toimenpiteen ja toimenpide 2:n kanssa on myös ilmeinen. T&k -yhteistyö pk-yritysten ja korkeakoulujen välillä on vähäistä nykyiselläänkin, sillä tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteet tai aikajänne ovat usein varsin erilaisia. Lisäksi t&k -toiminta ja vienti on jo nyt kovin kapean yritysjoukon harteilla. Jos t&k -tukia kohdennetaan yhä enemmän samaan yritysjoukkoon ja tuille annetaan yhä tiukempia ennakkoehtoja, emme saa laajennettua t&k:ta (tai vientiä) harjoittavien yritysten joukkoa nykyistä laajemmaksi ja kasvupotentiaalia jää tällöin hyödyntämättä.

Muut tavoitteet ja toimenpiteet

21. Sääntelyä tulee vähentää ja tarpeetonta kasvua estävää sääntelyä tulee poistaa. Pieniä ja keskisuuria kasvuyrityksiä tulee tukea uuden sääntelyn (mm. digi- ja vastuullisuussääntely) käyttöönotossa.

Palta: Sääntelyn sujuvoittaminen on tärkeä tavoite. Haasteelliseksi sen tekee se, että lainsäädäntö - erityisesti digitalisaatioon liittyvä - tulee pääosin EU:sta. On keskeistä, että esimerkiksi tekoälysäädöksen osalta markkinavalvontaa harjoittavien viranomaisten resurssit riittävät yritysten neuvontaan ja ohjeistamiseen. Joistain kansallisista erityispiirteistä (ns. gold-plating) tulisi voida luopua - tästä esimerkkinä muun muassa työelämän tietosuojasääntely.

Kunnioitavasti,

Tatu Rauhamäki

Jari Konttinen

Johtaja, elinkeinopolitiikka

Johtava asiantuntija

Rauhamäki Tatu

Palvelualojen työnantajat Palta ry.